

SUOMEN
ARKEOLOGISEN
SEURAN
TIEDOTUSLEHTI
1/1984

SUOMEN
ARKEOLOGISEN
SEURAN
TIEDOTUSLEHTI
1/1984

SISÄLTÖ

MIKSEI KUKAAN KOSKAAN KERRO MITÄÄN? - Linturi	2
ARKEOLOGIA VAILLA VOIMAA - Hiekkänen	4
ONKO SUOMESSA ARKEOLOGIAA? - Rankama	6
HALLITUS TIEDOTTAA	8
TURUN YLIOPISTON ARKEOLOGIAN OSASTON POIKKEAVA TUTKIMUSKOHD E - Pihlman	9
ARKEBOTANISTIN MIETTEITÄ KENTTÄARKEOLOGILLE - Aalto	10
ARKEOLOGIAA NUKKUMAJOELLA - Carpelan	12
PAINOSTA TULLUTTA	14
HARJAVALLAN HIITTENHARJUN PUNAMULTAHAUTA - Taskinen	15
OPISKELIJOIDEN TALKOOTUTKIMUKSIA TURUSSA - Nissinaho	16
SAKSITTUA	16

• • •

Vastaavat toimittajat: Elvi Linturi, Anne Vikkula

Painos: 100

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa

Tilaushinta jäsenille - mk, muille 50,- mk/vuosi

Toimituksen postiosoite: Suomen arkeologinen seura

Tiedotuslehti

c/o HY Arkeologian laitos

PL 913

00101 HELSINKI 10

Elvi Linturi

MIKSEI KUKAAN KOSKAAN KERRO MITÄÄN ?

Suomen arkeologia on potenut kroonista viestinnän vajausta jo pitkään. Tieteellisiä julkaisujahan kyllä ilmestyy ja joskus joku uskalikko on rohjennut tiedettä popularisoimaan, mutta arkisemman ajankohtaisinformaation välitys on ollut pelkän viidakkoviestinnän varassa. Huhut ovat kulke-
neet satunnaisesti henkilöltä toiselle, mutta huhuilla on ikävä taipumus matkalla muuntua ja tietoaineksella tyrehtyä, vaikka tiedostettua tiedonpimitystä ei olisikaan tapahtunut...

Itse kukin lienee jossakin vaiheessa huomannut jääneensä informaatiotyhjiöön. Viivästyneen tiedon takia jokin mielenkiintoinen kokous, kurssi tai seminaari on mennyt sivu suun, tai tieteentekemisen ongelmia ratkoessaan ei ole tiennyt jonkun toisen painiskelevan paraikaa samankaltaisten kysymysten kimpussa. Keskenäisistä tutkimuksista harvoin tiedotetaan ja näin monet keskustelu- ja yhteistyömahdollisuudet ovat jääneet käyttämättä. Helsingiläiset tuskin tietävät, mitä turkulaiset tekevät ja päinvastoin - muun Suomen tutkimushankkeista puhumattakaan. Tieto ei kulje ilman tiedotusvälinettä.

Suomen arkeologian nykytilannetta on kyllä puitu pienryhmissä suunnalla jos toisellakin. Kirpeää kritiikkiä on esitetty ja rakentavia ideoita kehitelty, mutta ilman laajempaa keskustelua se kaikki on tahtonut jäädä vain pienten kuppikuntien sisäiseksi supinaksi. Eräät julkisesti esitetyt painokkaat kannanototkaan eivät ole onnistuneet herättämään yleistä, avointa keskustelua, vaikka yhtäältä on kuulunut innokasta kättentaputusta kun taas toisaalla närkästys on saanut epäsuorempia ilmenemismuotoja. Suoraa keskustelua ei synny ilman sopivaa keskustelufoorumia.

Nyt Suomen arkeologinen seura on päättänyt tarjota ratkaisun tilanteeseen. Tämän tiedotuslehden tarkoituksena on toimia arkeologian informaatiokanavana ja avoimena keskusteluareenana. Jotta tarkoitus toteutuisi, on kaikkien arkeologien aktiivinen myötävaikutus tarpeen.

Hyvät kollegat! Kirjoittakaa lyhyitä tiedonantoja uusimmista löydöistä ja vireillä olevista tutkimushankkeistanne. Uutisen ei tarvitse olla sensaatio. Toivomme myös keskustelun viriävän mistä tahansa arkeologian ongelmakenttään liittyvästä aiheesta ja aiheistahan ei ole pulaa - Mikä on arkeologian tehtävä ja asema yhteiskunnassa? Mikä on muinaismuistohallinnon ja tutkimustyön suhde? Onko tutkimuksessa parantamisvaraa? Entä koulutuksessa? Tai julkaisutoiminnassa? Mitkä ovat toiminnan edellytykset ja miten lisätä resursseja? Onko tarvetta lisätä kansainvälisiä yhteyksiä tai yhteistyötä muiden tieteenalojen kanssa? Mitkä ovat arkeologien toimintamahdollisuudet maakunnissa? Ym. ym. - Mitä enemmän erilaisia näkemyksiä tulee esiin, sitä selkeämmin arkeologian nykytilanne ja mahdollisuudet kartoittuvat ja mitä laajemmin yhteiset ongelmat tiedostetaan, sitä paremmat ovat edellytykset uusien ratkaisumallien syntymiselle. Rakentavaa ideointia tarvitaan!

Pyrimme myös välittämään tietoa arkeologiaan liittyvistä tapahtumista - kokouksista, kursseista, esitelmätilaisuuksista, julkaisuista, matkoista yms. Tiedottakaapa. Kaikenlainen aineisto on tervetullutta.

Lehden seuraava numero ilmestyy huhtikuussa. Siihen tarkoitettujen artikkeleiden tulisi olla toimituksessa 30.3.1984 mennessä - mieluummin valmiiksi monistettavaan muotoon kirjoitettuna (ohje takakannessa). Pankaapa asiat paperille. Jokaisella on varmasti jotakin sanottavaa!

Markus Hiekkänen

ARKEOLOGIA VAILLA VOIMAA

Helsingiläinen historiallisen ajan arkeologia - missä?

Historiallisen ajan arkeologiaa harjoittaa museovirastossa jokunen vannoutunut medievalisti virkatöiden ohessa, silloin kuin ehtii ja jaksaa. Viraston toimialaan se ei kuitenkaan näytä kuuluvan eikä sitä varten ole pysyvää henkilökuntaa. Helsingin Yliopiston arkeologian laitoksella historiallisen ajan arkeologiassa annetaan opetusta satunnaisesti, luentosarja silloin, johdantokurssi tällöin. Tutkintovaatimuksissa sellaista ei ole olemassakaan, tämän jokainen voi todeta vilkaisemalla opinto-oppaaseen. Virka-ajan ulkopuolella olevien arkeologiien keskuudessa historiallisen ajan arkeologia on ketään kiinnostamaton trivialiteetti - jonkun kysyessä minulta, mitä nykyisin teen, ja kertoessani, että kaupunkitutkimustahan minä ja vähin kirkkojakin, niin vastaus tähän on verraten innoton "ai jaa, sehän on mielenkiintoista".

Historiallisen ajan arkeologisia tutkimuksia on tehty yhtä kauan kuin arkeologiaa Suomessa on ollut - ja tehdään edelleen. Havainnollisen kuvan tästä saa silmäilemällä esim. Historisk Tidskrift för Finland -aikakauskirjan numeroa 4/1977. Miksi sitten historiallisen ajan arkeologia viettää Helsingissä riutuvaa varjoelämää? Arkeologian suuret isät ovat vieneet sitä eteenpäin sekä tutkimuksella että opetuksella. Vankka traditio on kuitenkin katkennut, osaksi ihmisten luonnollisen poismenon takia, osaksi muinaismuistohallinnollisista syistä. Mutta miksi traditio ei siirtynyt seuraaville sukupolville, mihin innostus katkesi? Kysymyksessä on aivan varmasti murtaakin kuin joskus esitetty kehä: ei ole tutkittu, koska ei ole opetettu - ei ole opetettu, koska ei ole tutkittu.

konkreettisia syytöksiä voidaan esittää. Muissa yhteyksissä

olen pariinkin otteeseen kirjoittanut, ettei museovirasto ole hoitanut lain ja asetuksen mukaista tehtäväänsä historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten suhteen. Toistan syytöksen tässä, kylläkin hyvin tietäen resurssipulan olevan eräs syy tilanteeseen. Onhan rakennushistorian osaston rakennuskulttuuritoimistosta, jolle tehtävä asetuksen mukaan kuuluu, vähennetty tutkimushenkilökunnan määrää vuosien 1979 ja 1982 välisenä aikana lähes puolella. Rakennustutkimukseen ja -suojeluun ei saada varoja saati arkeologiaan. - Helsingin Yliopiston arkeologian laitos edustaa miltei täydellistä traditiottomuutta historiallisen ajan arkeologian opetuksessa ja tutkimuksessa. Uskoakseni ei kukaan oppituolin haltijoista ole tuntenut asiaan kiinnostusta, ainakaan erityisen näkyvästi. Yhteydet lähitieteisiin, historiaan ja taidehistoriaan, ovat tunnetusti olemattomat - tosin eivät näidenkään edustajat ole osoittaneet mainittavaa kiinnostusta yhteistyöhön arkeologien kanssa, pikemminkin päinvastoin.

Läälle tilanteen parantamiseen näyttäisi yksioikoisesti olevan raha. Kun sitä saataisiin, alkaisi arkeologian laitos opettaa ja tutkia museoviraston puolestaan ryhtyessä toteuttamaan lain ja asetuksen siltä vaatimia tehtäviä. Esihistoriallisen arkeologian parissa työskennelleenä minua kuitenkin pelottavat jäljet. Arkeologian laitoksen tehtävähän on jo vuosikaudet olleet akateemisesti koulutetun työvoiman tuottaminen reserviksi esihistorian toimiston kesäsesonkeja varten. Toimisto puolestaan valitsee tästä halvasta ja nöyrästä aineksestä sopivimmat yksilöt ja hyödyntää näitä koulutusyhteiskuntaamme kiinteästi kuuluvan käytä- ja -heitä-pois-periaatteen mukaisesti. Tällaisesta laitoksen ja toimiston avioititosta syntyy pakostakin nenkisesti tiederajoitteisia arkeologeja. En toivo mandollisten tulevien historiallisen ajan arkeologien joutuvan siihen kurimukseen.

Tuija Rankama

ONKO SUOMESSA ARKEOLOGIAA ?

Ylläoleva poleeminen otsikko johtuu juuri viettämistäni 15 kuukaudesta Englannissa, Birminghamin yliopistossa. Tuo nimittäin oli ensimmäinen kysymys, jonka siellä sai kuulla tultuaan esitellyksi suomalaisena arkeologina. Eikä kysymys tullut vain muilta opiskelijoilta, vaan myös yliopiston opettajakunnalta.

Se pani tietenkin miettimään syitä siihen, että oli tarvis kysyä. Saattoiko olla kysymys vain siitä, että englantilaiset tyypilliseen tapaan olivat eristäytyneet saarelleen eivätkä olleet tietoisia siitä mitä muualla tapahtui? Vai joutuiko sittenkin syytä hakemaan suomalaisesta arkeologiasta / suomalaisista arkeologeista?

Valitettavasti vaaka kallistui jälkimmäisen vaihtoehdon puolelle. Tietysti englantilaisissakin on syytä, eikä heitä toisaalta voi siitä oikein syyttää: heillä on aivan riittävästi opiskeltavaa ja pohdittavaa omassa arkeologiassaan. Mutta se, että he ovat kyllä jossain määrin tietoisia Ruotsin ja Norjan oloista, Tanskasta puhumattakaan, ja vain Suomen kohdalla on täydellinen aukko, on oikeastaan aika hälyttävää.

On olemassa vain kaksi keinoa tehdä maassaan tapahtuvaa tutkimustoimintaa tunnetuksi ulkomailla: julkaisutoiminta ja kongressivierailut. Edellinen tavoittaa suuremman yleisön, mutta vain sillä edellytyksellä, että julkaistaan kielellä, jota suurempi yleisö ymmärtää. Vain suomeksi julkaisemisen takana saattaa olla ajatus, että eivät Suomen pienet ongelmat muita kiinnosta. Tässä joudutaan kuitenkin noidankehään: ketään ei kiinnosta, koska kenellekään ei anneta tilaisuutta ottaa selvää. Ruotsiksi julkaiseminen taas rajoittaa yleisön Pohjoismaihin, ja edessä ovat jälleen samat argumentit ja sama noidankehä. Hyvä julkaisutoiminta käsittelee kuitenkin aina myös tutkimusmetodeihin liittyviä kysymyksiä, ja juuri tämä on se alue, jolla kansainvälisestä yhteistyöstä on eniten hyötyä.

Toinen puoli kysymyksestä on sitten se, että julkaisutoimintaa yleensäkin on meillä erittäin vähän. Tämä ei ole paha ainoastaan ulkomaisten kontaktien kannalta vaan myös oman maamme sisäisen tilanteen kannalta. Julkaisutoiminnan vähäisyys on näet merkki todellisen tutkimuksen vähäisyydestä; tai ainakin näin pitäisi voida olettaa: eihän kukaan tee tutkimusta vain omaksi ilokseen, vaan tarkoituksena on nimenomaan saattaa uusi tieto koko arkeologisen yhteisön käytettäväksi.

Syynä tutkimustyön vähäisyyteen on tietenkin taloudellisten resurssien puute ja tämä taas lienee kysymys, johon ei yksinkertaista vastausta ole, ainakaan nykyisen järjestelmän puitteissa. Ollaan jälleen noidankehässä: vähäinen julkaisutoiminta johtaa siihen, että tehtyä työtä ei tunneta, ja tämä taas siihen, että rahaa uusiin hankkeisiin on vaikea saada. Lain perusteella suoritettut pelastuskaivaukset tuottavat jatkuvasti lisää aineistoa, josta ylivoimaisesti suurin osa kuitenkin päättyy varastoon vailla toivoa juuri mistään jatkosittelystä.

Kaivaustulosten saattamisesta julkisuuteen, ja nimenomaan kokonaisesityksinä, ei yksityiskohta kerrallaan tai yksityiskohta kaivausta kohden, olisi siis hyötyä kahdella taholla. Ensinnäkin se tekisi maassamme tapahtuvaa arkeologista työtä tunnetuksi ulkomailla laajemmaltikin, mikäli julkaistaisiin esimerkiksi englanniksi. Tämä puolestaan johtaisi kontakteihin ulkomaisten tutkijoiden kanssa, kongressikutsuihin jne., mistä olisi hyötyä tutkimusmetodiikan kehittymisen kannalta. Suomalaisilla tutkijoilla ~~sen~~ ~~enempää~~ kuin muillakaan ei ole varaa pysytellä erillään kansainvälisen tutkimuksen valtavirtauksista.

Toisaalta se tekisi työtämme tunnetuksi myös omassa maassamme, vahvistaisi asemaamme vakavasti otettavana tieteenhaaranä ja auttaisi rahoituksen hankkimisessa tulevaisuudessa. Sillä siitähän kaikki loppujen lopuksi riippuu: jotta voisimme tulevaisuudessakin vastata myönteisesti kysymykseen 'Onko Suomessa arkeologia?', meidän täytyisi voida todistaa, että todellista tutkimustyötä tehdään. Ainoa tapa todistaa tämä on aktiivinen julkaisutoiminta.

HALLITUS TIEDOTTAA

Väliaikainen hallitus on vaihtunut seuran ensimmäiseksi vakinaiseksi hallitukseksi, joka valittiin vaalikokouksessa marraskuussa. Puheenjohtajaksi valittiin tuolloin professori Unto Salo. Hallitus on sittemmin valinnut keskuudestaan toimihenkilöt. Varapuheenjohtajaksi on valittu professori Ari Siiriäinen, rahastonhoitajaksi tutkija Matti Huurre ja sihteeriksi tutkija Anne Vikkula. Hallituksen muut jäsenet ovat dosentti Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander, tutkija Markus Hiekkänen ja tutkija Aki Pihlman. Seuran sääntöjen mukaan hallitus istuu tässä kokoonpanossa vuoden. Seuraavassa vaalikokouksessa valitaan uudelleen puheenjohtaja, jonka toimikausi on vuosi, sekä kahden erovuoroon arvottavan jäsenen tilalle uudet jäsenet kolmivuotiskaudeksi. Sama toistuu vielä ensi vuonna, minkä jälkeen erovuorossa ovatkin kaksi viimeistä tämänhetkisestä hallituksesta mukana olevaa jäsentä.

Kuluvan vuoden kevätkauden toiminta on pääpiirteissään suunniteltu. 10.2. pidettävän vuosikokouksen lisäksi seura kokoontuu kevään aikana kahdesti. 30.3. Helsingissä pidettävän kokouksen aiheena on julkaisutoiminnasta keskusteleminen. Toukokuun 11. päivänä kokoonnutaan Turkuun, missä on muun ohjelman lisäksi tarkoitus tehdä pieni retkikin. Syksyn ohjelmaksi on **kaavailtu** yhtä esitelmäiltaa sekä vaalikokouksen yhteydessä esitettäviä selostuksia kenttäkauden tuloksista.

Seuran tiedote on suunniteltu ilmestyväksi neljä kertaa vuodessa. Tiedotteen toimituksesta vastaavat vain sen toimittajat; hallitus ei ota osaa toimitustyöhön muutoin kuin toisena toimittajana olevan sihteerinsä kautta. Seura kuitenkin rahoittaa tiedotteen jäsenmaksutuloista, joten tulevaisuudessa se tullaan lähettämään vain jäsenmaksun maksaneille jäsenille. Jäsenmaksun suuruus tänä vuonna on vaalikokouksen päätöksen mukaisesti 50,-, mikä summa peritään myös seuran ulkopuolisilta tilaajilta. Jäsenmaksulomakkeet lähetetään seuraavan tiedotteen yhteydessä huhtikuussa.

Sirkku Pihlman

TURUN YLIOPISTON ARKEOLOGIAN OSASTON POIKKEAVA TUTKIMUSKOHDE

Arkeologian osaston kaivaukset kohdistuvat yleensä metallikautisiin - erityisesti pronssikautisiin - hautaraunioihin. Opetuskaivaukset ovat perinteisesti poikenneet kohteeltaan muista. Niin myös opetuskaivaustemme uusi kohde, Turun Niuskalan Kotirinteen asuinpaikaksi nimetty Kiukaisten kulttuuriin ja ilmeisesti myös pronssikauteen liittyvä asuinpaikka, saariasuinpaikka keskellä merenlahtea, jonka pohjukkaan Aurajoki ja Vähäjoki/Paattistenjoki ovat laskeutuneet. Asuinpaikka kuuluu osana saaren kaakkoista ranta-aluetta noudattaneeseen muinaisjäännösvyöhykkeeseen, jossa on merkkejä useammasta kivi- tai pronssikautisesta asuinpaikasta. Maarian Kärsämäen asuinpaikka sijaitsee Kotirinteestä noin kaksi kilometriä länteen ja Kaarinan Keetterinmäen ja Liedon Kotokallion pronssikautiset hautarauniot siitä saman verran itään. Asuinpaikan sijainti on siis ollut varsin keskeinen ja viittaa pyyntielinkeinojen, meripyyntin merkitykseen. Samaan viittaa myös asuinpaikalta tallennettu niukka luuainasto. Asuinpaikalla harjoitettu talousmuoto on luonnollisesti yksi kiintoisimpia selvitettäviä kysymyksiä ja siihen pyritään luonnontieteiden avustamana. (osteologi FK Tarja Vormisto Tukholmasta, kasvijäännösten tutkijoina FK Merja Seppä-Heikka ja LuK Elina Koskinen Oulusta sekä Turun yliopiston maaperägeologian osaston geologeja ja opiskelijoita). Toisaalta Turun seudun poikkeuksellista pronssikautista jäämistöä - hautaraunioitahan täältä tunnetaan poikkeuksellisen vähän - voidaan mahdollisesti selittää myöhäisen kivikauden ja pronssikauden asuinpaikkajäännöksiä tutkimalla. Kaivaustutkimukset ovat Kotirinteessä vasta alullaan - kevätkesällä 1983 kaivettiin asuinpaikkaa ensimmäiset 40 m².

Marjatta Aalto

ARKEOBOTANISTIN MIETTEITÄ KENTTÄARKEOLOGILLE

Mitä arkeobotaaninen tutkimus on? Käsite on uusi useimmille arkeologeille eikä ihmekään, sillä ahtaasti asuinpaikkatutkimuksiin rajattuna sitä on Suomessa tietoisesti harjoitettu vasta vuodesta 1975. Tällöin prof. Meinanderin kokoama työryhmä huuhtoi ensimmäiset hiiltyneet jyvät ja siemenet Hattulan Retulansaaren kansainvaellus- ja merovinkiaikuisilta kaivauksilta. Kenttäkäyttöön soveltuvaa huuhdontamenetelmää olivat kehittäneessä arkeologit Milton Núñez ja Pekka Erämetsä. Aineiston tutkimiseksi ja tulkitsemiseksi käännyttiin botanistin (allekirjoittaneen) puoleen. Näin syntyi arkeobotaaninen tutkimus Suomessa arkeologien ja botanistien yhteistyönä. Samasta asiasta käytetään muualla myös kankeahkoa termiä paleoetnobotaaninen tutkimus.

On yleisesti tunnettu tosiasia, että ihminen ei useinkaan löydä sellaista mitä se ei tiedä etsiä. Maassamme ei sadanvuoden aikana ole esihistoriallisilla kaivauksilla löydetty jyvän jyvää, koska niitä ei ole osattu etsiä. Toisaalta arkeologisen tutkimuksen painopistealueen siirtyminen enemmän asuinpaikkakaivauksiin on vasta luonut mahdollisuudet arkeobotaaniselle tutkimukselle. Tässä olemme jäljessä läntisistä ja keskieurooppalaisista tutkijoista tiedollisesti useita kymmeniä vuosia. Kysymys on ollut lähinnä sopivien menetelmien löytämisestä ja soveltamisesta Suomen oloihin sopiviksi. Keskieurooppalaiset kulttuurikerrokset ovat usein paksumpia ja löytörikkaampia. Meillä ongelmana on "löytää edes jotain". On läpikäytävä suuriakin maanäytteitä, ja tulos saattaa olla laihanlainen. Tässä tarvintaankin arkeologien ja kasvitieteilijöitten yhteistyötä, tietoa: missä, miten ja milloin?

Aineisto siitepölyanalyysiä varten otetaan useimmiten itse asuinpaikan ulkopuolelta, kuitenkin mahdollisimman läheltä. Arkeobotaaninen aineisto kerätään itse asuinpaikalta kaivausten yhteydessä. Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen kaivauksilla Salon rautakautisista asuinpaikoista v. 1977-82 kehiteltiin mm. sampling-tekniikkaa, tarkoituksena saavuttaa vähimmällä mahdollisella työväkällä mahdollisimman hyvä tulos. Tämän tuloksen aikaansaamiseksi kylläkin tehtiin melkoisesti team-työtä, siirrettiin ja huuhdottiin erinäisiä tonneja maata. Se kuitenkin kannatti, ja ainakin rautakautisissa asuinpaikkatutkimuksissa voidaan jatkossa päästä tuloksiin huomattavasti vähem-

mällä työllä ja vaivalla. Tuloksia voitaneekin soveltaa myös muiden kuin rautakautisten kaivausten asuinpaikkatutkimuksiin.

Arkeobotanistin toiveita kenttärkeologeille olisikin jatkossa saada materiaalia muilta aikakausilta, sekä myös Salon aineiston aikuista (n.0-400 AD) muualta Suomesta. On mitä todennäköisintä, että tuolloin niinkuin nykyäänkin, viljelytavat ja käytetyt lajit vaihtelivat alueittain aina ilmaston ja maaperän myötä. Toiveena No 1 olisi lähinnä esiroomalaiselta asuinpaikalta tehtävä arkeobotaaninen selvitys. Edelleen, toistaiseksi on selvittämättä maanviljelyn varsinainen alkamisen ajankohta Suomessa suurin todistein, jokohiiltynyeitten jyvien tai keramiikassa olevien jyväpainanteitten avulla. Tällöin avainasemassa lienevät nuorakeraamiset asuinpaikkatutkimukset ja niitten yhteydessä tehdyt arkeobotaaniset tutkimukset. Sellaiset pronssikautiset asuinpaikat, joissa olisi asumuksien rakenteita, ovat ensiarvoisen tärkeitä tutkimuskohteita selvitettäessä kulttuurimuutoksia keräily- ja erätaloudesta maanviljely- ja karjanhoitoyhteiskuntaan. Edelleen niukasti tietoa on kivikautisen ihmisen ruokavalion kasvikunnan tuotteista. Kuten luettelosta näkyy, arkeobotaanikko on lähes "kaikkiruokainen". Onko maassamme resursseja tällaiseen tutkimukseen? Viimeaikoina on meilläkin eri yliopistoissa virinnyt kiinnostus myös kasvitieteilijöitten taholla, ja asiaan perehtyneitä tutkijoita on mm. Oulun, Turun ja Helsingin yliopistoissa. Kenttätöitten lisäksi arkeobotaaniseen tutkimukseen kuuluu aikaavieviä laboratoriotöitä ja löydösten tunnistaminen ja tulkinta vaatii hyvää vertailumateriaalia ja koulutusta. Tämä älköön kuitenkaan pelottako arkeologia ottamasta yhteyttä asiantuntijoihin. Itse olen kokenut yhteistyön erittäin antoisaksi ja työn sekä arkeologian että kasvitieteen kannalta tärkeäksi ongelma-alueeksi.

• • •

MUISTA !

THIRD NORDIC CONFERENCE ON THE APPLICATION OF SCIENTIFIC METHODS IN ARCHAEOLOGY, Mariehamn, Aaland, Finland, 8-11.10.1984

Dead lines: <u>Title and abstract of paper(s)</u>	1 February 1984
Accommodation deposit	30 April
Registration form	30 April
Total fee	31 August

Contact: Högne Jungner
Radiocarbon Dating Laboratory
University of Helsinki
P.B. 115
SF-00171 Helsinki 17, Finland
phone 90-191 4436

Christian Carpelan

ARKEOLOGIAA NUKKUMAJOELLA

Kansallismuseon kansatieteellisen osaston toimeenpaneman la-pintutkimusohjelman puitteissa suuntasin 1960 kulkuni Ina-riin mm. paikallistaakseni L. I. Itkosen 1909 Nukkumajoen varresta löytämät "markkinapaikat", Inarin lappalaisten mui-naiset talvikylänpaikat.

Pieni Nukkumajoki virtaa rauhallisen vaaramaiseman halki kohti koillista ja laskee Inariin n. 6 km kirkonkylästä kaakkoon. Nukkumajoen laakso on kapeaa koivujen reunustamaa jokiuomaa lukuun ottamatta kuivaa jäkälikköistä kangasta, joka kasvaa tuuheaa suojaisaa mäntymetsää. Jokiuomasta 50.. .100 m:n päässä sijaitsevat "markkinapaikat" - niitä on seitsemän - erottaa ympäristöstä heleä koivikko sekä lämpi-män vihreä seinäsammalta, mustikkaa, heinikkoa ja katajaa kasvava alusta.

Markkinapaikkojen varsinaiset tutkimukset voin aloittaa 1978 saatuani professori C. F. Meinanderin myötävaikutuksella käyttöni Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen fasili-teetit. Merkittävimmät rahoittajat ovat olleet Suomen Tiede-seura ja Rovaniemen työvoimapiiri. Myös Inarin kunta ja Suomen muinaismuistoyhdistys ovat osallistuneet kustannuk-siin.

Vuosina 1978...1983 kaikki Nukkumajoen markkinapaikat on kartoitettu ja niistä on tehty fosfaattianalyysi. Varsinai-seksi kaivauskohteeksi valittiin kilometrin päässä joen suusta sijaitseva Nukkumajoki 2, jossa on avattu kaivausala yhteensä 2078 m². Kaivauksia ym kenttätöitä tullaan alueel-la tämän hankkeen puitteissa tekemään vielä tulevana kesänä.

Talvikyläasutuksen konkreettisenä merkinä on paikalla n. 200 m pitkässä joen suuntaisessa jonossa 13 asumuksen sijaa. Ne erottuvat maastossa epämääräisen neli- tai useampikul-maisina, runsaan metrin levyisinä juurakoiden deformaioina kehävälleina, joiden rajoittama ala on n. 20 m². Keskellä

erottuu kohoumana suorakaiteen muotoisen lieden kohta.

Kuuden sijan kaivauksissa on selvinnyt, että asumukset ovat olleet turvepeitteisiä puukotia, joilla kivijalan asemesta on ollut "puujalka" - 6-kulmainen hirsikehikko. Kodan tyvi on ulkopuolisesti peitetty hiekkapatjalla.

Irtaimesta löydösaineistosta silvotut peuranluut muodostavat määrällisesti merkittävimmän ryhmän (talletettu n.350 kg). Ainoastaan pieni osa luista on tähän mennessä osteologisesti identifioitu, mutta on selvää, että aineistossa on muiden eläinten luita vain nimeksi. Luita tavataan läjämaisina esiintyminä kodansijojen tuntumasta.

Esineistö (talletettu n 300 numeroa) on verraten monipuolista: kirveitä, puukkoja, veitsiä, muutama kairan terä, nuolenkärkiä, jokin keihäänkärki, padan osia, koruesineitä, tulusrautoja, -piitä sekä -riikkiä ym. Silmiinpistävää on luuja sarviesineistön niukkuus - vain muutama lusikka ja nuolenkärki. Lisäksi löytöihin kuuluu hioimia, hohkakiviä, purupihkoja, pikipalloja ym.

Pääosa esineistöstä on peräisin mainituista luuesiintymistä. Se on yleensä hyväkuntoista siinä mielessä, että esineet näyttävät useimmiten olleen aivan ehjiä joutuessaan maahan. Kun vielä pannaan merkille, että on kyse toisaalta Venäjän ja toisaalta Keski-Euroopan/Englannin suunnalta tulleesta tuontitavarasta, syntyy kuva inarilaisen yhteiskunnan suhteellisesta vauraudesta 1500-luvulla, johon aikaan kyseiset esineityypit näyttävät viittaavan.

Sekä puurakenteista ja liesihiilistä että peuranluista on teetetty yhteensä 33 radiohiiliajoitusta. Tämä antaa mahdollisuuden selvittää monia ¹⁴C-menetelmän käyttöön liittyviä lähdekriittisiä kysymyksiä sekä yleensä tuon menetelmän mahdollisuuksia historiallisen ajan arkeologiassa.

Nukkumajoki 2:n alueella on edellä mainittujen lisäksi vielä kaksi erillistä kodansijaa sekä kaksi kivilatomusta. Tutkimusten perusteella latomukset lienevät viime vuosisadan alussa paikalle rakennettujen tupien uuneja. Kodat lienevät

peräisin samalta ajalta. Tuolloin talvikyläjärjestelmästä alettiin luopua Inarissa, ja perheet alkoivat rakentaa talvi-asumuksiaan vapaasti valitsemiinsa paikkoihin.

Alueella on vielä 7 kuoppaa, joista 3 on tutkittu. Jokaisen pohjalla oli hiilikerros, jonka radiohiili-ikä ($t/2=5568$) vaihteli välillä 5700...5300 bp. Kuoppien funktiota ei ole lopullisesti selvitetty, sillä niihin ei ole liittynyt ainoatakaan irtainta löytöä. On kuitenkin selvää, että ne kuvastavat verraten varhaista kivikautista toimintaa, jolla ei ole mitään yhteyttä historiallisen ajan talvikyläasutukseen.

• • •

PAINOSTA TULLUTTA

Matti Huurteen kirjoittama Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria on ilmestynyt. Teos on Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia -sarjan osa I ja sitä on saatavissa Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntaliitoista hintaan 130,- mk. Teosta myyvät myös hyvin varustetut kirjakaupat kautta maan, mutta hinta on kalliimpi, noin 200,- mk.

Fibula ry on saanut valmiiksi venäjänkielisen arkeologisen kirjellisuuden käännöstyöprojektinsa ensimmäisen hedelmän. M.H. Schmiedehelmin teos Koillis-Viron varhaisrautakausi 500 eaa. - 500 jaa. on ilmestynyt Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen monistesarjassa, moniste n:o 31. Teosta myy Fibula ry, jonka osoite on: c/o Museovirasto, PL 913, 00101 HKI 10. Hinta on 25,- mk, mihin postitse tilattaessa lisätään postituskulut.

Lammin biologisella tutkimusasemalla 7. - 8.4.1983 pidettyjen Arkeologian päivien esitelmät on julkaistu Turun yliopiston arkeologian osaston monistesarjassa Karhunhammas, sen seitsemäntenä osana. Julkaistuja esitelmiä on 21, kaksi pidetyistä esitelmistä jäi toimittamatta julkaisuun. Karhunhammasta voi tilata osoitteella Turun yliopisto, Arkeologian osasto, Henrikinkatu 2, 20500 Turku 50.

Helena Taskinen

HARJAVALLAN HIITTENHARJUN PUNAMULTAHAUTA

Kesällä 1983 tutkin osittain tuhotun punamultahaudan Harjavallan Hiittenharjun kivikautisella asuinpaikalla. Punamultahauta oli suuren hiekkakuopan reunassa ja sitä oli liissäksi tuhottu kovertamalla kuopan reunaa punamultaläikkäm kohdalta sisäänpäin. Jäljellä olleen ja tutkitun osan perusteella haudan rakenteesta voi kuitenkin sanoa jotain.

Hauta on ollut luode-kaakko -suuntainen ja suurehkojen kivien reunustama. Kivirakennelma tuli esiin noin 15 cm:n syvyydessä, ja tämän, vielä jäljellä olevan osan koko oli 1,7 x 1,0 m. Halkaisijaltaan kivirakennelman kievet olivat noin 15 - 30 cm. Kivien muodostaman reunarakennelman väliin ja yläpuolelle jääväällä alueella oli nokimaaläikkä, joka suurimmillaan oli halkaisijaltaan vajaan metrin suuruinen.

Väriltään hyvin voimakkaan punaista punamultaa esiintyi nokiläikkän alapuolella vajaan puolen metrin syvyyteen asti. Punamultaläikkä oli muodoltaan pitkänsoikea ja laajimmillaan noin 15 cm:n syvyydessä, jolloin sen koko oli 110 x 60 cm. Läikkä oli osittain kivirakennelman ulkopuolella ja poikkesi sen suunnasta, ylemmissä tasoissa vähemmän ja alemmissä lähes suorakulmaisesti.

Punamultahauta oli tehty asuinpaikkakerrokseen, josta oli todisteena haudan ympärillä ollut kulttuurikerros sekä kivilaji ja kvartsi-iskokset ja koristamattomat saviastianpalat. Itse haudasta, kivirakennelman sisäpuolelta ja punamultaläikkän reunasta, tuli esille saviastian reunapala, joka koristelunsa perusteella on Pyheensillan keramiikkaa.

Hiekkakuopan leikkauksesta, kohdasta, jossa punamultaläikkää oli koverrettu, poimittiin 21,7 g palamattomia ja punamullan värjäymiä luita, jotka tukholmalaisen osteologin Tarja Vormiston mukaan ovat peräisin ihmisestä. Samasta kohdasta löytyi myös yksi koristelematon asbestisekoitteinen saviastianpala.

Aino Nissinaho

OPISKELIJOIDEN TALKOOTUTKIMUKSIA TURUSSA

Arkeologian yhdistys Vare ry suoritti koekaivauksia Turun Jäkärilän kivikautisen asuinpaikan laajuuden selville saamiseen 5.9. - 19.9.1983, Koekaivausten tueksi tehtiin otetuista maanäytteistä ns. tahratesti fosfaattipitoisuuksien määrittämiseksi. Tarkoitus on verrata tahratestin ja laboratoriossa suoritettujen fosfaattianalyysien tuloksia ja tasta tahratestin luotettavuutta sekä perehdyttää opiskelijoita em. analyysien suorittamiseen.

SAKSITTUA**Humanistin huoli**

Museovirastossa työskentelevä humanisti, joka haluaa pysytellä tuntemattomana, lähetti virastonsa taannoisen lausunnon »jatkokoulutuksen kehittämisen ohjausryhmän muistiosta».

Lausunnonsaan viraston ylläjohtaja C.J. Gardberg ja osastonjohtaja Torsten Edgren toteavat, ettei jatkokutkintoja tulisi korostaa liikaa hallintovirkoja täytettäessä. Monilla aloilla hallinnollinen ja työssä saatu kokemus ovat tärkeimpiä kuin suoritettavat jatkokutkinnot, he korostavat.

Filosofian tohtorit lopettavat lausuntonsa näin: »Lisäksi varsinkin humanistisilla aloilla, joilla ei ole tarpeeksi työtilaisuuksia kaikille perustutkinnon suorittaneille, on monesti osoittautunut myös työelämään heikommin soveltuvan aineksen haakeutuvan jatkokoulutukseen.»

Museoviraston humanisti toivoi, että laajemmallekin kirkkukunnalle kuin viranomaisten lausuntoja lukeville muutamalle hassulle byrokraattile kerrottaisiin, mitä mieltä Museoviraston johdossa ollaan jatkokoulutuksesta yleensä, humanisten jatkokoulutuksesta erityisesti. □

Suomen Kuvalehti

50/1983

KILPAILUKUTSU!MIKÄ LEEDELLE NIMEKSI??!
?!

Suomen arkeologisen seuran tiedotuslehti tarvitsee lyhyen ja ytimekkään nimen. Kuka keksii? Lähettäkää ehdotuksenne toimitukseen. Raati valitsee parhaan. Palkkioksi luvassa mainetta ja kunniaa sekä Suomen Kekseliäimmän Arkeologin arvonimi. Kaikki ideoimaan!

SAKSITTUA

Harmittavasta takaiskusta kirjoittaa Karjalan Heili. Kiuruveden Aitujärvellä löydettiin viime kesänä eläimen karvoja, joiden todettiin olevan peräisin jääkausta edeltäneeltä ajalta 100 000 vuoden takaa.

Nyt tukijat ovat hieman täsmenään arviotaan. Sorakuopasta löytyneet kaviontyvikarvat ovatkin peräisin 1960-luvulla kaadetusta hirvestä.

Harmittava takaisku muinaisuuden tukijoille ja muille aneemisille.

Ilta-Sanomat 16.1.1984

kirjoitusohje

Itse Kirjoittaja
(1 tyhjää)
OTSIKKO
(2 tyhjää)

Toimitus toivoo, että lehteen tarkoitetut tekstit toimitettiin painovalmiissa kunnossa ja tämän ohjeen mukaan konekirjoitettuna sekä mieluiten hyvässä ajoin ennen kulloinkin ilmoitettua viimeistä tekstien vastaanottoaiväpäivää. Tekstit kirjoitetaan 2-välillä.

Kirjoittajien osoitteita ei ilmoiteta lehdessä, mutta ne voi tarvittaessa saada toimitukselta. Kirjoituksiin voi liittää selkeitä kuvia ja piirroksia.

Toimitus pidättää itselleen oikeuden tarvittaessa lyhentää tekstejä. Muuten kaikki omalla nimellä kirjoitettu pyritään julkaisemaan.

23 cm

3 cm

15 cm